

Zajednička stoljeća grada i biskupije

Sedam stoljeća šibenske biskupije. Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić", Šibenik, 2001., 1000 stranica.

U prostornim mijenama biskupijâ na istočnoj jadranskoj obali od ranoga kršćanstva do početka devetnaestoga stoljeća, Šibenska je biskupija među najmlađima. Od nje je mlađa samo Korčulanska, nastala osamostaljenjem u godini 1541. Šibenčani su nastojali podignuti ugled svojem gradu jačanjem svjetovne i crkvene vlasti. Općina je pod posrednom kraljevskom vlašću i neposrednom vlašću velikaša imala i vlastitu upravu, koja joj je jamčila samostalnost u mnogim oblicima javnoga života. To je isto htjelo postići i šibensko svećenstvo, predvođeno arhiprezbiterom, koje je do osnutka biskupije bilo pod vlašću trogirskoga biskupa. Zajednička su nastojanja svećenstva, bribirskih knezova i Općine 1. svibnja 1298. urodila plodom osnutka biskupije. Biskupija se tada prostirala u granicama koje su bile slične granicama gradskoga kotara, a grad je dao imanja za uzdržavanje biskupa, stolne crkve i kaptola.

Slaveći sedamstotu obljetnicu svojega utemeljenja, Biskupija je od 22. do 26. rujna 1998. priredila znanstveni skup *Šibenska biskupija od 1298. do 1998.* Godine 2001. tiskan je u nakladi Gradske knjižnice Juraj Šižgorić (četnaesta knjiga niza *Faust*) zbornik *Sedam stoljeća šibenske biskupije*. Uredništvo je vjerojatno uspjelo okupiti radove svih sudionika skupa, pa je Zbornik bogat stranicama, ali na njih tisuću samo je trideset i jedna s tiskanim fotografijama i nacrtima (računalni postupak nije primjeren ovoj vrsti nacrtâ, pa su nedolično tiskani), što je premalo za likovno bogatstvo okupljeno na ovom prostoru, a knjigu je zamorno čitati (nedostaju, primjerice, portreti i natpisi biskupa i kapitulâra, zgrade biskupskoga dvora i sjemeništâ - spominjem samo ono što je manje poznato).

U općoj ocjeni Zbornika valja naglasiti njegovu znanstvenu vrijednost i korist u budućem proučavanju šibenske povijesti. Šibenik je i do sada bio bogat zbornicima i cjelovitim obradbama dijelova svoje povijesti. Umnogome je prednjačio među sličnim gradovima. Naglašavam samo neke knjige: *Šibenik kroz stoljeća* (Grubišić, 1974.), *Spomen zbornik o devetstotoj obljetnici* (1976.), *Kulturna baština samostana sv. Frane u Šibeniku* (1978.),

Šibenska gimnazija (Livaković, 1979.), Statut (1982.), Šibenski diplomatarij (uredili Kolanović i Barbarić, 1986.), *Katolički Šibenik* (Jakovljević, 1992. i 1998.), *Šibenik u kasnome srednjem vijeku* (Kolanović, 1995.), *Ljetopis samostana sv. Lovre u Šibeniku 1923. - 1945.* (Bezina, 1996.), *Kratka povijest šibenske biskupije o sedamstotoj obljetnici* (Soldo, 1997.), *Šibenska katedrala* (Ivančević, 1998.), *Šibenska biskupija kroz dva rata* (Bezina, 1998.), *Na slavu Božju* (katalog izložbe u Županijskom muzeju, 1998.). Sadašnji će Zbornik upotpuniti mnoge dosadašnje praznine i potaknuti nova proučavanja. Tako će biti ispunjene i želje nakladnika i biskupa šibenskoga Ante Ivasa, istaknute na početku knjige.

Radovi su u Zborniku raspoređeni po vrstama sadržaja, a u tim okvirima po vremenskom slijedu. Tako je arheologija prva na redu. Skromna su dosadašnja proučavanja dobila u Zborniku dva cjelovita pregleda, koja mogu skratiti buduće prikupljanje podataka za neki novi arheološki poduhvat. Nenad Cambi je to učinio za starokršćansko doba, s posebno korisnim zaključcima o granicama biskupija. Željko Krnčević je opisao arheološke radove što ih je u proteklih dvadesetak godina vodio (sadašnji) Županijski muzej, najviše na ostacima iz srednjega vijeka. Iako je jedan dio ovoga rada već bio tiskan, dobro je što je cjelovitije ponovljen, posebno stoga što je to jedini prinos ovom Zborniku iz šibenskoga Muzeja. U Zborniku su još samo dva rada iz šibenskih ustanova, Knjižnice i Konzervatorskoga odjela. Sva su tri rada kratka, pa je očito koliko još ima posla u tim stručnim sredinama.

Skup je radova o općoj povijesti Biskupije s pravom najopsežniji. Mnogi su pisci ovoga niza radova već poznati po svojim prijašnjim proučavanjima pojedinoga šireg sadržaja, a u Zborniku su ih usmjerili na Šibenik. Poneki je ipak ostao predaleko od Šibenika, kao Franjo Šanjek, koji bi bio bliže istini o sadržaju svojega rada da je mu je naslov usmjeren na blaženoga Augustina Kažotića, a ne na opću Crkvu i kršćanstvo u Hrvata (što je ostalo na dvije uvodne stranice). Dobro su na Šibenik usmjerena dva rada iz opće hrvatske povijesti. Damir Karbić piše o važnosti djelovanja bribirskih knezova iz roda Šubića u dugotrajnim nastojanjima osnutka Biskupije. Čitatelj lako prati sva ta jednostavnim načinom pokazana povijesna zbivanja koja mu pomažu u razumijevanju daljnjeg tijeka gradske i crkvene povijesti koji je opisan u radu Josipa Kolanovića o šibenskoj Crkvi u okviru društvenih odnosa tijekom prva dva stoljeća njezina trajanja. Jednu cjelinu od tri sastavnice ostvario je Josip Barbarić u nizanju podataka o gradovima, biskupijama i biskupima u Šibeniku, Kninu i Skradinu. Pred čitateljem je nešto poput novoga Farlatija, dakako, kraće od staroga, ali osvježeno vatikanskim arhivskim

novostima, koje je pisac prikupio svojim traganjem za koje valja imati snage kakvu su imali europski putnici u dalekim nepoznatim predjelima drugih kontinenata. Uza sve pohvale tom radu, zamjerio bih preuzimanje podataka o starim biskupima iz popisa *Općega šematizma* iz godine 1974., jer on nema znanstvenu vrijednost, a mnogi mogu biti sigurnije provjereni u Farlatija. Možda nije dobro napisati rečenicu poput one o skradinskom biskupu Nikoli (stranica 197): "O njemu nismo naišli na podatke u diplomatskom objavljenom i neobjavljenom gradivu", jer je odveć odrješita. Nikola je poznat još od istraživanja Ivana Lučića, jer je 25. lipnja 1319. svjedočio u postupku dokazivanja uzroka premještanja trogirskih franjevaca. Najteža je pogreška u ovom radu učinjena poistovjećanjem Makarske i Morinja (stranica 91). Još je od Lučića poznat podatak o biskupiji u obližnjem Morinju, a ne u Makarskoj. To Morinje je i u Zborniku spomenuto na dva mjesta: u radovima Krnčevića (stranica 33-34) i Zelića (stranica 800), pa je možda i uredništvo moglo pročitati radove u nakani otkrivanja takve pogreške. Uredništvo nije moglo, ako nije željelo upasti u svađu, umanjiti ponavljanja u radovima Gulina i Vidovića (ako su uspoređeni s Barbarićevim o Šibeniku). Čitatelju ipak ostaje pravo zapaziti ih, pa i kad im pronalazi opravdanje u piščevoj želji sastavljanja jedne skladne cjeline. Svejedno bih zamjerio dvaput tiskanoj ispravi o utemeljenju Biskupije (stranice 222-223, bilješka i 991-993, prvi stupac). Ante Gulin piše o Kaptolu u srednjem vijeku, ali zastaje na poglavljima o njegovu osnutku, ustroju i djelatnosti. Mogao bih, slično kao u svojem nedavnom zaključku o njegovu radu u *Zborniku Dubrovačke biskupije*, požaliti što nema podataka i o drugim vrijednostima kaptolskoga rada i kapitularcima koji su ga ostvarili. Vjerojatno ćemo još dugo čekati rad sličan onom don Ivana Ostojića (živo sam ga se sjetio kad sam spazio u bilješci spomenut rad onoga drugoga Ivana Ostojića, koji je živio u Krapini).

Mnoštvo je novih arhivskih podataka utkano u niz radova u Zborniku, koji su usmjereni na pojedine uže sadržaje. Čitatelju se otkrivaju prevažne pojedinosti, od kojih je jedino moguće sastaviti novu cjelinu o prošlosti Biskupije. Josip Sopta piše o šibenskim biskupima na Općem crkvenom saboru u Trentu (Bologni). Tako se polagano okupljaju podaci o saborskom radu biskupa iz Hrvatske, a bilo bi najkorisnije imati preveden Soptin doktorski rad iz godine 1986. Andrija Lukinović je sabrao izvješća što su ih biskupi obvezno nosili ili slali papi tijekom sedamnaestoga i osamnaestog stoljeća. Iz mletačkih je arhiva Lovorka Čoralić sabrala prinose šibenskoj crkvenoj povijesti. Pred čitatelja je dovela brojne ugledne i neznatne Šibenčane koji su svoje životne priče ostavili zapisane u spisima

mletačkih javnih i crkvenih ureda. Podataka iz arhiva, posebno iz spisa pohoda šibenskih biskupa, ima u radu Josipa Ante Solde o crkvenom životu na prostorima gdje se Biskupija proširila poslije ratova u sedamnaestom stoljeću, koji su je bili skućili na samu obalu i otoke. U jednom novijem ratnom vrtlogu, makar je kraće trajao, Biskupija je proživljavala nove nasrtaje na vrijednosti stečene u prijašnjim stoljećima. To je bilo doba od pada Mletačke Republike do početka druge vlasti Austrijskoga Carstva. O njemu piše Vicko Kapitanović, jedini koji se iz kruga crkvenih povjesnika zaputio u proučavanje tadanjega nemirnoga društva. Sudbonosne prijetnje, koje su u prvom desetljeću austrijske vlasti zaprijetile i samom opstanku Biskupije, a pretvorile se u njezino najveće prostorno proširenje, opisao je Slavko Kovačić na temelju svojih proučavanja spisa u Beču, a ponešto i u Vatikanu. Slično kao i u Zborniku Dubrovačke biskupije, dometnuo je pisac nekoliko podataka o radovima obnove stolne crkve i biskupskoga dvora. Tako se pomalo slaže i taj mozaik podataka o događajima u životu dalmatinskih biskupija kad su proživljavale nestajanja starih i nastajanja novih. I u tom poslu valja poželjeti što skoriju knjigu o svim biskupijama.

Nekoliko je radova napisano samo o djelovanju pojedinih biskupa. Prvi je među njima opći pregled o biskupima u razdoblju habsburške vlasti u Dalmaciji, što ga je sastavio Mile Vidović. Na prvi je pogled nešto opširniji od Barbarićeva pisanja o tim istim biskupima, a tek bi potanja usporedba podataka mogla pokazati koliko je novoga u ovom radu okupljeno iz nekih općenitih izvora, koji nisu arhivski spisi ovih biskupa. Taj je pokušaj još jedna potvrda okolnosti koje nalažu proučavanje arhivskoga blaga i u Šibeniku i drugdje, jer nas protok vremena odmiče od stvarnosti koja je prošlom naraštaju bila još razumljiva bez tumačenja, a sadašnjemu je valja protumačiti. Tako i biskupi iz devetnaestoga stoljeća zavrjeđuju opširna tumačenja svojega rada. To pokazuju i radovi o biskupima Jeronimu Mileti, Ćirilu Baniću i Josipu Arneriću, što su utemeljeni na proučavanju raznovrsnih izvora. Tomislav Mrkonjić piše o svom franjevačkom subratu, biskupu Mileti, sažimljući ono što je o njemu bilo poznato i što je našao u arhivima svojega Reda i u Vatikanskom arhivu, koji je otvoren samo do godine 1922., dakle do biskupova imenovanja, pa je u ovom radu korišten za opširno pojašnjenje okolnosti imenovanja. Upravo je u taj čas početka biskupova djelovanja usmjeren i rad Eduarda Peričića, jer on započinje o njemu pisati kad je Šibenskoj biskupiji pridružena Zadarska apostolska administratura, nastala dijeljenjem Zadarske nadbiskupije na njezin mali dio u Italiji i preostali, veći, u Jugoslaviji i to je tako trajalo za Miletina biskupovanja. Peričić je promotrio biskupov rad do rujna

1943., kada nestaje talijanske vlasti u Gradu, a samo s nekoliko rečenica naznačio kakav je užas nastao potom. O tim zlokočnim ratnim, ali za Crkvu pobjedonosnim vremenima, jer je iz ralja "crvene zmijske", kako je onodobnu vlast slikao Ivo Dulčić, tada započelo njezino spašavanje i pročišćavanje, u Zborniku nema cjelovita pregleda, jer Ante Skračić piše o Biskupiji u godinama poslije rata do smrti biskupa Banića u veljači godine 1961. Zadivio me je pristup pokazan u ovom radu, jer u onom malom dijelu novih radova tiskanih u Hrvatskoj što sam ih o tom sadržaju pročitao nisam takav pristup našao. Stoga je moje divljenje možda i dokaz nedovoljne upućenosti, ali ja ga svejedno želim ovdje istaknuti. Pisac je sebi odredio zadaću naći vjerodostojne podatke o pojedinim načinima proganjanja i zastrašivanja vjernika i zabranjivanja djelatnosti Crkve, koje je u to doba državna vlast primjenjivala. On je to učinio sustavno i svoje podatke dokazao kratko i nedvosmisleno. Pratio je mnoge pojedinosti tadanjega javnoga i osobnog života, počevši od one uvodne rečenice: "Komunisti, koji su prije prouzrokovali svaki nered, sad su bili na vlasti", kakvu još nisam nigdje pročitao, a ona je bolno istinita. Dominik Škevin je proučio i opisao što je biskup Arnerić pisao u biskupijskom službenom vjesniku. Progoni, koje je Arnerić doživio kao župnik i suradnik progonjenoga biskupa Banića, bili su u doba kad je vodio Biskupiju manje javni, pa je bilo više mogućnosti za smireno vođenje biskupskih poslova i korištenje onih prava Crkve koje državna vlast nije mogla zanijekati i posvuda javno kršiti. Taj je rad moguće pratiti u biskupovim okružnicama i drugim javnim spisima, jer oni poznavatelju onodobnih zbivanja pokazuju više od puke odredbe crkvene vlasti. Oni su zrcalili svoje doba i u njemu vrijedili kao što su u slobodnim narodima vrijedile rasprave i pouke u knjigama.

U sljedećoj su cjelini Zbornika radovi proučavatelja onih sadržaja koji u Biskupiji nisu nastali samo djelovanjem biskupa i kaptola, nego su okupljali još i redovnike, redovnice i puk Božji u zajednički život Crkve. Željko Tolić piše o redovničkim zajednicama u Biskupiji u srednjem vijeku. Rad je odraz dobrog poznavanja općih podataka o redovništvu te prikupljenih podataka o redovnicima i redovnicama u Šibeniku, ne samo iz tiskanih izvora nego i onih još netiskanih. Stoga je šteta što pisac nije već u ovom Zborniku svoj rad nastavio pisanjem o toj povijesti do sadašnjih dana. Slično je drugi pisac učinio u već spominjanom Zborniku *Dubrovačke biskupije*, pa je očito kako još nema odvažnosti za proučavanja novijega doba povijesti redovništva, a Tolić bi se morao na to odlučiti jer ga ocjenjujem spremnijim od drugih. O svecima i Božjim ugodnicima u Biskupiji piše Hrvatinić Gabrijel Jurišić, najbolji poznavatelj i

promicatelj Hrvatskoga Martirologija, od Riceputijeva doba do danas. Širina njegova pristupa svetosti je poticajna i nova, pa i kad se čini preširokom u nekim smjerovima, ipak podsjeća na zahvate u proglašenju svetih koje čini sretno vladajući Papa. S pravom ističe Vladimir Tadić u opisu postupka za proglašenje blaženim fra Ante Antića, kako je njegovo pravo mjesto u Biskupiji. O Božjem puku pod vidom njegova života u šibenskim bratovštinama piše Slavka Tatjana Petric, ali nažalost dosta nesustavno. O pučkim pobožnostima i Marijanim svetištima u Biskupiji piše Petar Lubina opširno i kako dolikuje piscu jedine hrvatske marijanske enciklopedije. Ivica Boko proučio je katolički pokret u Biskupiji između dva rata. Njegov sažeti rad pokazuje dobro poznavanje mjesnih zbivanja u nemirnom nastajanju i nestajanju toga važnog oblika života Crkve, koja je na tadanje neprijateljske nasrtaje nastojala učinkovito odvratiti jačanjem duhovne otpornosti svojih članova.

Crkveno je školstvo u Zborniku proučeno na dva načina. Petar Bezina je sabrao poznate podatke za sve vrste škola u Gradu kroz sva razdoblja i tako zaokružio cjelinu kojoj je on već i prije pridonosio svojim proučavanjima. Krešimir Mateša prikupio je do sada nesabrane podatke o Sjemeništu, pa je tako čitatelja obogatio znanjem o ustanovi koju je do sada malo tko spominjao, a nitko nije u potpunosti znao ni njezinu povijest ni važnost. Pregledni rad o katoličkom tisku u Šibeniku sastavio je Milivoj Zenić. Zastao sam u čitanju ovoga rada i počeo tražiti podatke o biskupijskom službenom vjesniku, koji je bio izvor Dominiku Škevinu, ali ih nisam našao, a ni dokučio zašto nisu popisani župni listovi koji se možda kriju u rečenici: "od ostalih župnih listova izdvaja se", ili u onoj još određenijoj: "U naše vrijeme (...) povremeno se javljaju i glasila drugih župa." Moram priznati: nikada u potpunosti nisam razumio tajne bibliotekarskoga rada. Na kraju ovoga dijela Zbornika, koji okuplja radove o raznim vidovima crkvenoga života, uvršten rad Mile Bogovića o pravoslavlju u Biskupiji do pada Mletačke Republike. Zažalio sam što je rad tako vremenski zaustavljen, jer su zbivanja od tada do danas još zanimljivija, a pisac je pozvan, više od ijednog drugoga proučavatelja toga razdoblja, dati čitatelju istinitu prosudbu, koja je najvažnija odlika njegova rada.

Petina je Zbornika ostavljena raspravama o "djelovanju muza" u Biskupiji. Danko Zelić uspješno je spojio poznate podatke o počecima Grada i o važnosti mjesta na kojima su bila pojedina središta benediktinaca (Sveti Nikola), templara (Sveti Spas), prvih franjevac (Sveti Andrija), tvrđavna crkva (Sveti Mihael), crkve uz najvažnije prometnice (Sveti Kuzma i Damjan, Presveto Trojstvo i Sveti Krševan) i u luci (Sveti Jakov). Igor Fisković je o nekim svojim

novim promišljanjima o graditeljskim i stilskim vrijednostima stolne crkve pisao esejistički, pa za provjeru i prihvaćanje njegovih prijedloga valja imati u pamćenju sve podatke iz izvora i sve pojedinosti raznolikih građevnih oblika. To me je uvjerilo kako je ova crkva zavrijedila djelo u kojem bi bili sabrani svi ti podaci i po kojem bi bilo lako provjeriti svaki stari i novi zaključak. Radovan Ivančević je olakšao praćenje njegovih zaključaka o udjelu renesansnoga kiparstva u stolnoj crkvi, jer je svoj rad popratio fotogrametrijskim nacrtima i fotografijama, prvi put u povijesnoumjetničkom proučavanju, te su mi njegovi zaključci prihvatljivi, posebno ikonografski, i uvjerljiviji od ikonografskih promišljanja i prijedloga Ivane Prijatelj-Pavičić. Njezini se zaključci najviše lome upravo na onome što joj Ivančević prigovara, da, naime, o ikonografiji djela Jurja Dalmatinca govori prema kipovima koji nisu izvorno sačuvani. Iako je i sama istaknula tu činjenicu, nije joj pridala toliko presudnu važnost u prosudbi, jer je uvjerena kako i kopije zadržavaju odlike izvornika, što je pretpostavka koju u ovom primjeru nije moguće ničim dokazati. O jednom novijem kiparskom djelu u stolnoj crkvi piše Magda Zorić. To su brončane vratnice zapadnih i sjevernih vrata, djelo Šibenčanina Grge Antunca. Premda je neobično navođenje biblijskih mjesta za svaki ikonografski sadržaj, ipak je i takav način moguć, pa i vrijedan, posebno za čitatelja koji u takve pojedinosti nije upućen. Rad je opterećen opisima reljefa, po mojoj ocjeni nekorisnima kad su tako općeniti i nisu usmjereni naglašavanju određenih pojedinosti koje pisac koristi za neki svoj zaključak. Bilo bi korisnije rad opremiti fotografijama svakoga od šesnaest dijelova vratnica, tiskanima u primjerenim mjerama, koje će omogućiti dobro razaznavanje pojedinosti. Čitatelj je u Zborniku dobio fotografije samo četiri čitava reljefa i dvije pojedinosti. Antunac je u ovoj raščlambi njegova djela pokazan kao bezrazložni kršitelj cjeline biblijskih sadržaja i nenadahnuti sljedbenik mnogih uzora, a čitatelj je ostao bez obećanog odgovora na pitanje postavljeno u uvodu: koja je to misao vodilja bila u izboru i rasporedu tema? Dakako, ostaje bez odgovora i pitanje koje Magda Zelić nije ni postavila: tko je odredio ikonografski sadržaj obaju djela i jesu li naručitelj i umjetnik ipak svojim radom postigli neke vrijednosti, te ako jesu, koje? Šteta je što se netko nije potrudio za Zbornik proučiti još jedan preostali par vratnica stolne crkve, onaj na Krstionici, djelo kipara Ante Starčevića, jer su i te vratnice i likovno i ikonografski zanimljive. Sva tri para vratnica moguće je uokviriti u onodobna nastojanja naručitelja o kojima se još uvijek ništa ne zna u našoj povijesti umjetnosti, a prethodila su mnogim novijim vratnicama i važna su spona između Andrije Buvine i Kuzme Kovačića (koji je u ovom radu

spomenut, pa ga zato naglašavam, a mogao sam spomenuti i Vaska Lipovca ili Stipu Sikiricu, svejedno bih dotaknuo naše doba). Joško Belamarić donosi, kao što često biva u njegovim radovima, zanimljive i prihvatljive, pa stoga za povijest umjetnosti vrijedne primose prepoznavanju nekih davno nestalih cjelina. Tako kip *Stigmatizacija svetoga Franje Asiškoga*, na vrhu luka kapele Svetoga Križa u crkvi svetoga Franje predlaže kao još jedan preostali dio nekadanje kapele u toj crkvi što ju je klesao Nikola Firentinac. Već su bili prepoznati obezglavljeni likovi svetih Bernardina Sijenskoga i Stjepana, sačuvani u dvorištu šibenskoga samostana, dok je Stjepanova glava u samostanu, a Bernardinova vjerojatno u hvarskom lapidariju. Šteta je što se čitatelj nije obogatio i fotografijama tih renesansnih djela. Jagoda Marković na primjeru crkve Gospe van Grada pokazuje urbanističke preobrazbe prostora koji je nekada bio izvan gradskih bedema, a u devetnaestom stoljeću primio nekoliko važnih građevina, među njima i tu župnu crkvu.

Pisanim je spomenicima pripao zadnji dio Zbornika. Najodličniji su proučavatelji pisane baštine dali preglede pojedinih njezinih vrsta. Jakov Jelinčić, je doslovno "u tri dana i tri noći" pregledao Biskupijski arhiv i dao kratak opis njegova blaga. U tom sam arhivu nekoć, na samom početku svojega rada, i ja tražio, pa znam kako je bio dobro uređen, za razliku od Državnoga arhiva koji tada nije postojao, a i sada još nije ojačao koliko to Grad zaslužuje. Iz svojih je dosadašnjih (već tiskanih) proučavanja Anđelko Badurina sastavio pregled iluminiranih rukopisa u Šibeniku. Drugi je vrsni poznavatelj knjiga, ali prvotisaka, Vatroslav Frkin, sastavio pregled prvotisaka u Biskupiji, na temelju svojega sudjelovanja u jednom širokom (još nedovršenom) provjeravanju starih i prikupljanju novih podataka u Hrvatskoj. Šibenčanin Vladimir Vratović piše o Šibenčaninu Jurju Šižgoriću, pjesniku, kanoniku i generalnom vikaru, i dokazuje kako njegova nabožna i antičko-humanistička lirika nisu misaono i oblikovno suprotstavljene, nego zajedno opstoje. Uredništvo je Zbornika dopustilo Lovri Županoviću tiskanje njegova rada najprije u zborniku u čast Jerka Bezića (1999.), pa je tako njegov prilog proučavanju šibenske glazbene prošlosti tiskan dva puta. Ovo je doista sažet pregled, temeljen najviše na proučavanju i rukopisima don Krste Stošića. Zbornik zatvara, a mogao ga je otvoriti, skup isprava o nastajanju Biskupije, u latinskom izvorniku i hrvatskom prijevodu Vicka Kapitanovića. Zamjeram što nije naznačeno gdje su izvornici isprava. Nisam provjeravao za sve, ali znam (po svojem radu o arhidakonu Tomi) da su izvornici isprava iz godine 1240. i 1252. u arhivu Trogirskoga kaptola. Te su pergamene nedavno restaurirane i dobro fotografirane, pa je šteta što makar jedna od tih fotografija nije

tiskana. Moram dodati još jedno, iako mi je žao što će se možda moji prijatelji naljutiti: pošteno je bilo navesti hrvatski prijevod Jakova Stipišića (1979.), kad je već naveden korišteni dio prijevoda Nade Klaić (1972.).

Zbornik je cjelina koja će biti priručnik svakom budućem proučavatelju hrvatske povijesti, a to je najpohvalnija ocjena onima koji su ga zamislili i ostvarili.

Milan Ivanišević